

Dobre Praktyki

Dodatek do
Bibliotekarza
nr 12/2009

REORGANIZACJA SIECI MIEJSKICH BIBLIOTEK PUBLICZNYCH WE WROCŁAWIU

Miejska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu, mieście liczącym 634.000 mieszkańców, została powołana w obecnym kształcie w 2000 r., zastępując rozproszoną i zróżnicowaną pod względem form pracy i świadczonych usług sieć bibliotek rejonowych. Aktualna jej struktura to 48 placówek filialnych. W zbiorach wrocławskich bibliotek publicznych znajduje się ok. 1.010.600 dokumentów, w tym blisko 44.000 jedn. książki mówionej. Wskaźnik zakupu nowości wydawniczych na 100 mieszkańców wyniósł w 2008 r. 7,8 (książki i zbiory specjalne). W roku ubiegłym 103.432 zarejestrowanych czytelników odwiedziło bibliotekę 1.250.883 razy. Wypożyczono im blisko 3 mln jednostek.

W połowie lat 90-tych Wrocław posiadał rozbudowaną i niedoinwestowaną sieć bibliotek publicznych. Zmieniające się bliższe i dalsze otoczenie społeczne wrocławskich bibliotek wymuszało potrzebę ich restrukturyzacji. Pierwsze założenia

programu restrukturyzacji opracował i przedłożył środowisku bibliotekarskiemu w 1995 r. Wydział Kultury Urzędu Miejskiego Wrocławia. Program zakładał:

- uporządkowanie sieci bibliotek w mieście wraz z utworzeniem jednego, scentralizowanego systemu zarządzania,
- utworzenie spójnej (choć różnorodnej pod względem funkcji) sieci bibliotek zaspokajających potrzeby społeczności lokalnej,
- powstanie nowych placówek, tj. multimedialnych centrów bibliotecznych z rozszerzoną funkcją informacyjną biblioteki.

Konsekwencją tego **pierwszego etapu** długofalowego procesu restrukturyzacji wrocławskich bibliotek publicznych obejmującego **lata 1993-2000** było przekształcenie 5 bibliotek rejonowych wraz z filiami w 3 biblioteki, aby w styczniu 2000 r. powołać jedną Miejską Bibliotekę Publiczną we Wrocławiu jako instytucję zarządzającą scentralizowaną siecią wrocławskich bibliotek publicznych.

W **drugim etapie** planu modernizacji wrocławskich bibliotek publicznych **na lata 2000-2004** dyrekcja MBP opracowała dokument, w którym przedstawiono strukturę funkcjonalno-organizacyjną placówek sieci wraz z opisaniem pakietu usług realizowanych przez zaproponowane struktury. Wg przyjętych założeń, MBP wraz z filiami tworzyć będzie sieć miejskich placówek bibliotecznych połączonych zintegrowanym komputerowym systemem bibliotecznym.

Trzeci etap to przede wszystkim przygotowanie, także przez dyrekcję MBP, strategii rozwoju wrocławskich bibliotek **na lata 2005-2012**. Dokument ten został przyjęty w formie uchwały Rady Miejskiej Wrocławia dnia 21 kwietnia 2005 r.

Obecna struktura sieci składa się z jednostki koordynującej i zarządzającej, tj. MBP, oraz jej zróżnicowanych pod względem funkcji i zadań placówek filialnych: **multimedialnych centrów informacyjno-bibliotecznych** – bibliotek ponadlokalnych, **bibliotek osiedlowych** (bibliotek lokalnych) oraz **punktów bibliotecznych** tworzonych w miarę potrzeb zgłaszanych przez zainteresowaną społeczność lokalną.

Główną biblioteką miasta stała się Miejska Biblioteka Publiczna, która otrzymała w 2003 r. nową siedzibę. Podstawowe i fakultatywne powinności biblioteczne są tu w pełni skomputeryzowane, a czytelnicy i pracownicy mają dostęp do Internetu. Zadania MBP to przede wszystkim:

- odpowiedzialność za organizację i zarządzanie miejską siecią bibliotek publicznych,
- centralne gromadzenie i opracowanie zbiorów wraz z tworzeniem centralnego katalogu miejskich bibliotek publicznych w ramach zintegrowanego komputerowego programu bibliotecznego ALEPH,
- udostępnianie zbiorów i źródeł informacji, w ramach tzw. kolekcji ruchomej, podległym filiom oraz zainteresowanym instytucjom, np. domom opieki społecznej, towarzystwom mniejszości narodowych i etnicznych działającym we Wrocławiu, radom osiedli, szkołom.

Nowością są ponadlokalne **multimedialne centra informacyjno-biblioteczne** zlokalizowane przede wszystkim w dużych osiedlach usytuowanych w centralnych rejonach miasta, blisko węzłów komunikacji tramwajowej i autobusowej oraz na obszarach największych peryferyjnych osiedli Wrocławia, o otwartych powierzchniach powyżej 500m², tworzone przez miasto od podstaw w ramach wieloletniego planu inwestycyjnego. Przewiduje się wieloaspektowy i wielofunkcyjny zakres usług oferowanych przez centra informacyjno-biblioteczne oraz specjalizację niektórych z nich wyrażającą się tworzeniem tematycznych kolekcji i bardziej profesjonalną niż w typowej bibliotece osiedlowej obsługą wybranej grupy użytkowników (niepełnosprawni, seniorzy, rodziny z małymi dziećmi).

Drugą grupą bibliotek filialnych są **biblioteki osiedlowe** – **biblioteki lokalne** tworzone na obszarach mniejszych osiedli Wrocławia. Głównym założeniem projektu jest organizowanie tego typu placówek z inicjatywy i przy wymiernym zaangażowaniu społeczności lokalnych. Przewiduje się różne rozwiązania organizacyjne dla lokalnych bibliotek osiedlowych: z udziałem rad osiedli, tworzone z udziałem i w lokalach szkół, z udziałem i w lokalach parafii.

Taki model biblioteki lokalnej, funkcjonującej w lokalach szkół, domów opieki społecznej, domów katechetycznych, organizacji pozarządowych czy rad osiedli, oparty na zasadach umowy cywilno-prawnej – porozumienia i partnerskiej współpracy oznacza współdziałanie zainteresowanych stron w kosztach utrzymania placówki bibliotecznej oferującej usługi dla określonej społeczności lokalnej. Zakres usług może być dowolnie poszerzany w zależności od potrzeb i istniejących warunków.

Trzecim ogniwem sieci miejskiej są **punkty biblioteczne**. Ich powstawanie warunkowane jest inicjatywą i wyraźnym zaangażowaniem zamkniętych środowisk społecznych, np. osób przebywających w szpitalach, podopiecznych domów opieki społecznej, osób z różnymi dysfunkcjami, ale także społeczności lokalnych zamieszkujących peryferyjne rejony miasta. Punkty biblioteczne są organizowane w lokalach świetlic środowiskowych, szpitali, rad osiedli, domów opieki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji prowadzących działalność na rzecz osób niepełnosprawnych.

Planowo realizowana restrukturyzacja wspierana przez władze samorządowe Wrocławia przyniosła zakładane efekty, chociaż niektóre decyzje – jak łączenie w placówkach filialnych funkcji osiedlowej biblioteki publicznej i biblioteki szkolnej okazały się pomysłem bardzo kontrowersyjnym. Obecnie sieć bibliotek Wrocławia składa się z centralnej biblioteki – MBP oraz z 48 zróżnicowanych placówek filialnych, z tego 8 to ponadlokalne multimedialne centra informacyjno-biblioteczne,

40 bibliotek osiedlowych oraz 5 punktów bibliotecznych. W ostatnich latach oddano nową siedzibę dla MBP (2003), zbudowano od podstaw nową w całej Polsce Mediatekę (2004) oraz dwa Multicentra Edukacji Interaktywnej (2006 i 2008), powstało 7 nowych bibliotek ponadlokalnych oraz 13 bibliotek osiedlowych w nowych lub wyremontowanych lokalach, a także 5 punktów bibliotecznych. Niektóre ponadlokalne filie oferują także wyspecjalizowane usługi dla określonej grupy użytkowników oraz gromadzą tematyczne zbiory. Oprócz Mediateki – multimedialnej biblioteki dla młodzieży, powstała „Biblioteka Malucha” dedykowana dla osób z małymi dziećmi, centralna kolekcja książki mówionej, biblioteka turystyczna, biblioteka dla seniora, dla osób niepełnosprawnych, specjalistyczna kolekcja wydawnictw samorządowych. Do 2012 r. władze samorządowe przewidują utworzenie zgodnie z planem kolejnych 7 bibliotek, w tym 4 ponadlokalne centra informacyjno-biblioteczne.

Reorganizacja sieci Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu przyniosła wymierne korzyści wyrażające się nie tylko liczbą nowych lub gruntownie przebudowanych placówek, ale także jakością i efektywnością działania całej sieci. Najistotniejsze z nich to:

- racjonalne zagospodarowanie w skali miasta komunalnych zasobów lokalowych,
- łączenie małych filii zlokalizowanych w lokalach spółdzielczych i przeniesienie ich do dużych otwartych przestrzeni, które są własnością gminy. Oszczędności z wynajmu lokali spółdzielczych przesuwane są na działalność merytoryczną,
- niekonwencjonalna aranżacja przestrzeni bibliotecznych,
- efektywne wykorzystanie środków finansowych poprzez centralizację podstawowych procesów bibliotecznych (gromadzenie oraz opracowanie zbiorów),
- zakup i wdrożenie zintegrowanego systemu bibliotecznego ALEPH,
- efektywniejsze w skali miasta wykorzystanie personelu bibliotecznego,
- wdrażanie nowych rozwiązań technologicznych i funkcjonalnych, w tym zintegrowanego pakietu usług,
- skuteczniejsza promocja działalności bibliotek poprzez budowanie nowoczesnego wizerunku biblioteki publicznej jako miejsca *wiedzy i informacji, edukacji, rozrywki i zabawy oraz spotkań*.

Praca w zintegrowanym systemie bibliotecznym ALEPH umożliwiła scentralizowanie procesów ewidencji i opracowania zbiorów, scalenie rozproszonych zasobów filii w jedną centralną bazę katalogu

komputerowego OPAC, tworzenie centralnej bazy adresowej czytelników i wypożyczeń, sprawniejsze zarządzanie i kontrolowanie wyżej wymienionych baz, kontroling budżetów filii na zakup zbiorów, eliminowanie druku kart katalogowych dla skomputeryzowanych placówek, prowadzenie komputerowej kontroli zasobów bibliotecznych. Obecnie ok. 75% zbiorów wrocławskiej sieci miejskich bibliotek publicznych została wprowadzona do komputerowej bazy; 55% placówek (bez punktów bibliotecznych) oferuje bezpłatny dostęp do Internetu.

Mieszkańcy Wrocławia zyskali łatwiejszy dostęp do zbiorów i usług bibliotecznych. Poprzez jednorazowy zapis w centralnej bazie adresowej mogą korzystać za pomocą jednej komputerowej karty bibliotecznej ze wszystkich placówek sieci miejskiej, mają też poprzez centralną bazę szybszy dostęp do rozproszonego zasobu filii MBP we Wrocławiu, uzyskując pełną informację o lokalizacji i aktualnej dostępności poszukiwanych dokumentów, mają też możliwość zamawiania i rezerwacji wypożyczonych tytułów poprzez OPAC centralnego katalogu.

Przygotowując strategię rozwoju wrocławskich bibliotek odbyło wiele spotkań roboczych z pracownikami Wydziału Kultury UM, przedstawicielami Komisji Kultury Rady Miejskiej Wrocławia, rad osiedli, czytelnikami oraz pracownikami. Tworzenie marketingowej koncepcji biblioteki ukierunkowanej na klienta-czytelnika nauczyła bibliotekarzy nowego spojrzenia na współczesną placówkę biblioteczną. Natomiast decydenci zostali przekonani, iż biblioteka może być nie tylko przykładem dobrej praktyki działalności instytucji kultury, ale także atrakcyjną wizytówką miasta.

*Jolanta Słowik
Zastępca Dyrektora Miejskiej Biblioteki Publicznej
we Wrocławiu ds. Merytorycznych*

POGRANICZE KULTUR – PROMOCJA CZYTELNICTWA I REGIONU W BIBLIOTECE MIEJSKIEJ W CIESZYNIE

Biblioteka Miejska w Cieszynie pełni funkcję biblioteki miejskiej, a od stycznia 2001 r. także biblioteki powiatowej. Strukturę miejskiej sieci bibliotecznej tworzą Centrala, usytuowana w centrum 35-tysięcznego, przygranicznego miasta, w której mieści się Wypożyczalnia dla Dorosłych, Czytelnia Ogólna i Oddział dla Dzieci oraz 4 placówki filialne, w tym 3 o charakterze uniwersalnym i jedna specjalistyczna, z której usług korzystają osoby niewidome i słabo widzące. W 2008 r. odnotowano 10.303 zarejestrowanych czytelników, którzy odwiedzili Bibliotekę 98.236 razy. Wypożyczono łącznie 224.494 książek, czasopism i zbiorów specjalnych.

Wysoki, stale rosnący wskaźnik liczby czytelników – 29% mieszkańców Cieszyna, jest wynikiem szerokiej oferty skierowanej do mieszkańców, sporej liczby szkół i innych placówek oświatowo-educacyjnych działających w mieście i okolicy, jak też bogatej tradycji czytelnicyznych na Śląsku Cieszyńskim. W 1994 r. zapoczątkowana została komputeryzacja Biblioteki w programie MAK. W bazie znajdują się opisy 88% księgozbioru. Uruchomiony w 1998 r. moduł wypożyczeń umożliwia elektroniczną rejestrację czytelników, wypożyczeń, zwrotów, rezerwacji, monitów i statystyki. Katalogowe bazy danych sieci bibliotek publicznych powiatu cieszyńskiego w programie MAK są dostępne poprzez multiwyszukiwarkę FIDKAR na stronie [www.cieszyńskiej Biblioteki](http://www.cieszyńskiejBiblioteki).

Biblioteka Miejska w Cieszynie jest znana z bogatej, konsekwentnie realizowanej działalności kulturalno-educacyjnej. Aktywnie włącza się w organizację miejskich imprez, takich jak *Święto Trzech Braci* czy cieszyński festiwal sztuk ludowych *Skarby z cieszyńskiej tróły*, oraz uczestniczy w ogólnopolskich działaniach na rzecz promocji czytelnictwa. Podobnie jak inne przygraniczne miejscowości, cieszyńska Biblioteka współpracuje z czeskimi bibliotekami organizując wspólnie wiele przedsięwzięć. Niniejszy artykuł pokazuje wybrane przykłady oryginalnych działań o dużym odbiorze społecznym promujących czytelnictwo, region i współpracę z czeskim sąsiadem. Przynoszą one wymierne korzyści Bibliotece i mieszkańcom Śląska Cieszyńskiego.

Szczególnie bogata oferta skierowana jest do najmłodszych czytelników. Stałym zainteresowaniem wśród przedszkolaków, uczniów szkół podstawowych, a także gimnazjalistów cieszą się cykliczne formy zajęciowe: warsztaty literackie *Skrzat Poczytasz opowiada*, warsztaty ekologiczne *Siedmiomilowe buty*, spotkania poświęcone twórczości pisarzy dziecięcych *Pokochaj lekturę*, lekcje o regionie *Zwyczajy i obrzędy doroczne na Śląsku Cieszyńskim*, zajęcia prowadzone w języku angielskim *Zabawa w językiem angielskim*, a także warsztaty

językowe prowadzone we współpracy z Centrum Helen Doron, spotkania rodzinne ze specjalistami i lekturą z cyklu *Gromadka Misia Uszatka* dla mam i dzieci, zajęcia prowadzone z działającą w Bibliotece dziecięcą grupą teatralną *Nasz Teatrzyk*, warsztaty literackie *Wierszykarnia i Bajlandia*, warsztaty plastyczne *Kolorowy zawrót głowy*, warsztaty dziennikarskie prowadzone z grupą dzieci, które wydają własny kwartalnik promujący książkę i bibliotekę pt. *Czytelniczka*, spotkania autorskie, spotkania z ciekawymi ludźmi i proponowaną przez nich lekturą w ramach realizacji założeń kampanii społecznej *Cała Polska czyta dzieciom*, przysposobienia i lekcje biblioteczne.

Ogromnym zainteresowaniem cieszą się również: całonocna impreza *Noc z Andersenem*, związana z obchodami Międzynarodowego Dnia Książki Dziecięcej oraz międzynarodowe akcje *Wakacje z biblioteką* i *Ferie z biblioteką* (konkursy plastyczne i czytelnicze na największą liczbę przeczytanych książek) z udziałem czytelników powiatu cieszyńskiego i Zaolzia.

Bibliotekarki z Oddziału dla Dzieci szczególną opieką otaczają czytelnictwo dzieci i młodzieży specjalnej troski. Co tydzień, w ramach programu *Czytanie zbliża*, przygotowywane są warsztaty biblioterapeutyczne dla dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu znacznym i umiarkowanym oraz dla młodzieży z trudnościami wychowawczymi. Znajomość pedagogiki specjalnej (bibliotekarki posiadają wykształcenie pedagogiczne i kursy z zakresu oligofrenopedagogiki) oraz pomysłowość w projektowaniu organizowanych zajęć sprawiają, że od lat, w ramach stałej współpracy, odwiedzają Bibliotekę wychowankowie Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego i Ośrodka Rehabilitacyjno-Educacyjno-Wychowawczego w Cieszynie oraz Domu Pomocy Społecznej FENIKS ze Skoczowa. Dzieci te, wspólnie z czytelnikami Oddziału dla Dzieci, uczestniczą także w okolicznościowych spotkaniach mikołajkowych i opłatkowych. W ciągu roku Biblioteka organizuje około 70 warsztatów biblioterapeutycznych z wykorzystaniem elementów teatru i pedagogiki zabawy.

Do najważniejszych wydarzeń związanych z promocją czytelnictwa dziecięcego, a jednocześnie regionu, należy *Międzynarodowy Festiwal Czytania nad Olzą*, organizowany od 2008 r. we współpracy z Biblioteką Miejską w czeskim Cieszynie. Celem edycji, odbywającej się w 2009 r. pod hasłem *Książka na orbicie czasu* było zachęcenie dzieci i młodzieży do korzystania z tradycyjnej formy książki. Rozbudzeniu zainteresowania książką służyły również niekonwencjonalne metody bezpośredniej promocji, np.: rozdawanie zakładek i ulotek przez wolontariuszy wędrujących ulicami miasta w strojach z epoki Gutenberga lub przebranych za bohaterów bajek.

Do ciekawych inicjatyw zaliczyć należy międzynarodową konferencję *Wpływ literatury na rozwój biopsychospołeczny człowieka*, zorganizowaną we współpracy ze Starostwem Powiatowym w Cieszynie. Stanowiła ona podsumowanie akcji *Bajki, które leczą*, polegającej na czytaniu bajek przez wolontariuszy chorym dzieciom przebywającym na Oddziale Dziecięcym Szpitala Śląskiego w Cieszynie.

Animacja czytelnictwa dorosłych odbywa się przede wszystkim poprzez organizację wystaw tematycznych, konkursów wiedzy i konkursów poetyckich, debaty w Dyskusyjnym Klubie Książki, spotkania autorskie połączone najczęściej z promocją książek, kiermasze używanej książki i prezentację wydawców, wycieczki czytelników i bibliotekarzy na Targi Książki do Krakowa, lekcje biblioteczne dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych, kursy komputerowe dla seniorów, spotkania opłatkowe z najwierniejszymi czytelnikami miejskiej sieci bibliotecznej. Do najciekawszych działań w tym zakresie zaliczyć należy: międzynarodowy konkurs poetycki *Bez nich nie byłoby nas. O znanych i mniej znanych postaciach Śląska Cieszyńskiego* zorganizowany w ramach Cieszyńskich Spotkań Poetów oraz kurs komputerowy *Internet dla Seniora 55+*. Promocji czytelnictwa wśród dorosłych pomaga umiejętność stworzenia w Bibliotece ciepłej, przyjaznej atmosfery.

Biblioteka posiada w swoim dorobku wiele cennych inicjatyw wydawniczych o znaczeniu regionalnym, np. dziesięć tomików poezji dziecięcej wydanych we współpracy z Biblioteką Miejską w czeskim Cieszynie, *Słownik bohaterów podań i legend Śląska Cieszyńskiego* autorstwa Roberta Danela.

Cieszyńska Biblioteka od wielu lat realizuje projekty kulturalno-edukacyjne we współpracy z bibliotekami oraz instytucjami krajowymi i zagranicznymi, w szczególności z Biblioteką Miejską w czeskim Cieszynie. Projekty są współfinansowane przez Unię Europejską, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Samorząd Województwa Śląskiego, Miasto Cieszyn i Powiat Cieszyński. W 2009 r. aktywność Biblioteki Miejskiej w Cieszynie została uhonorowana medalem w *Konkursie na najlepiej przeprowadzoną kampanię społeczną „Cała Polska czyta dzieciom” w roku szkolnym 2007/2008* oraz wyróżnieniem w ogólnopolskim konkursie *Mistrz Promocji Czytelnictwa 2008*. Jednak największą nagrodą dla pracowników cieszyńskiej Biblioteki jest utrzymujący się wysoki wskaźnik czytelnictwa oraz liczna frekwencja w akcjach promujących czytelnictwo w regionie.

Izabela Kula
Dyrektor Biblioteki Miejskiej w Cieszynie

„POMAGAMY ZROZUMIEĆ ŚWIAT” – PROGRAM W BIBLIOTECE PUBLICZNEJ DZIELNICY URUSU M.ST. WARSZAWY

Biblioteka Publiczna im. W. J. Grabskiego w Dzielnicy Ursus m.st. Warszawy jest jedną z 18 bibliotek dzielnicowych w Warszawie. Jej organizatorem jest miasto Warszawa, organem bezpośrednio kontrolującym – Urząd Dzielnicy Ursus.

Dzielnica Ursus liczy prawie 49 tys. mieszkańców, ma 4 osiedla, 6 kościołów rzymsko-katolickich, 1 Zgromadzenie Świadków Jehowy, 12 szkół, 9 przedszkoli, 3 domy kultury. Biblioteka w Ursusie prowadzi 3 oddziały i jedną filię. Całkowita powierzchnia wszystkich placówek wynosi 724 m²; liczba woluminów – 80.000, liczba DVD – 3.000, książki audio i CD – 600 jedn.; zarejestrowanych czytelników 15.000, 26 stanowisk komputerowych dla czytelników z bezpłatnym dostępem do Internetu.

Hasło *Pomagamy zrozumieć świat* najpełniej oddaje koncepcję działalności Biblioteki Publicznej w Ursusie. Budując program działalności Biblioteki chcieliśmy podkreślić istotne różnice między funkcjami domów i ośrodków kultury a zadaniami bibliotek. Ta różnica wyraża się najpełniej w aktywnym udziale biblioteki publicznej w procesie edukacji społeczeństwa. Uznałismy, że trzeba wrócić do pierwotnej koncepcji biblioteki z czasów, kiedy była nazywana „świątynią wiedzy” i więcej uwagi poświęcić pracy edukacyjnej oraz popularyzacji wiedzy. Pomocne w budowaniu nowej tożsamości Biblioteki okazały się wskazania IFLA-UNESCO oraz program Unii Europejskiej *Uczenie się przez całe życie*.

Program edukacyjny placówek Biblioteki Publicznej w Ursusie obejmuje: edukację nieformalną dorosłych, edukację pozaszkolną dzieci i młodzieży oraz edukację międzykulturową. W niniejszym artykule, ze względu na ograniczoną liczbę stron, przedstawię tylko niektóre doświadczenia Biblioteki Publicznej w Ursusie w zakresie edukacji pozaszkolnej.

Klub Malucha *Wesołe Pszczołki*

Dwie placówki: Biblioteka dla Dzieci nr 64 i „Słoneczny Brzeg” prowadzą ciekawe zajęcia dla dzieci i młodzieży. Biblioteka nr 64 słynie z działalności Klubu Malucha *Wesołe Pszczołki*. Wyszliśmy z założenia, że jeśli przyciągniemy dzieci do biblioteki od najmłodszych lat, to również jako dorośli będą chętnie do niej wracali. Zajęcia w Klubie Malucha są przeznaczone dla dzieci od 2 do 5 roku życia i odbywają się codziennie w godz. 10.00-14.00 (prócz sobót i niedziel). Program zajęć, opracowany i realizowany przez bibliotekarzy pedagogów, obejmuje zajęcia z rytmiki i śpiewu, gry i zabawy plan-

szowe oraz ruchowe, zajęcia z książką tradycyjną i audio-książką, filmy i przedstawienia teatralne. Ciekawym przykładem wykorzystania chusty były zajęcia w ramach projektu Ambasady Szwecji i Biura Kultury Miasta Stołecznego Warszawy *Czytam, Wiem, Tworzę*, w czasie których dzieci podróżowały przy pomocy chusty poprzez morza i lądy razem z Pippi Langstrumpf. „Stałym elementem zajęć” jest o godz. 14.00 smutek w oczach, a nawet płacz dzieci z powodu zakończenia zajęć.

Projekt *Moja mała twórczość*

W 2008 roku Biblioteka w Ursusie uzyskała grant w ramach programu UE „Młodzież” na projekt *Moja mała twórczość* realizowany od 2007 do 2008 r. Celem projektu było rozwijanie twórczości literackiej, artystycznej, plastycznej i multimedialnej młodzieży (15-18 lat). Uczestnicy projektu brali udział w warsztatach twórczych i wykładach. Rezultatem zajęć było samodzielne zredagowanie i wydanie własnych książek, folderów, informatory, przygotowanie plakatów, zdjęć, nagrań wideo oraz organizacja wystaw i przedstawień. Zainteresowanie wydrukowanymi w Bibliotece tomikami poezji i opowiadań wśród przyjaciół i rodzin uczestników projektu było tak duże, że młodzież musiała dodrukować po kilka kopii swoich książek. Do istotnych wydarzeń, jakie miały miejsce w czasie realizacji projektu należały, między innymi, 23. Targi Książki Edukacyjnej w marcu 2008 r. w Warszawie, podczas których młodzież MMT prezentowała swoją twórczość.

Innym głośnym wydarzeniem realizowanym przez młodzież z MMT był *Happening – Poezja na dworcu Ursus*. O godz. 7 rano, 2 czerwca w poniedziałek młodzież z MMT wyruszyła na dworzec PKP Ursus, gdzie czytała wiersze własne oraz znanych poetów, w tym oczywiście nieśmiertelną *Lokomotywę*. Czytanie poezji na dworcu okazało się interesujące zarówno dla uczestników, jak i osób oczekujących na pociąg. Byli zaintrygowani i zaskoczeni oryginalnym pomysłem. Ludzie zatrzymywali się i pytali, kto jest organizatorem i uczestnikiem happeningu. Po zakończeniu czytania wierszy słychać było często oklaski.

W czerwcu młodzież z MMT przygotowała w dwóch filiach od godz. 20.00 do północy wydanie multimedialne, które nazwała *Granie Nocą – maraton* przeznaczone dla wszystkich lubiących tradycyjne planszówki, jak i komputerowe animacje. W grach wspólnie uczestniczyli młodzi i dorośli, i o żadnej przepaści międzypokoleniowej nie było mowy.

W październiku 2008 r., na zakończenie projektu *Moja mała twórczość* młodzież zaprezentowała swoje osiągnięcia literacko-artystyczne w formie oryginalnego multimedialnego performance zatytułowanego *MMT – Superstars*, które polegało na

połączeniu w formie artystycznych etiud fragmentów utworów literackich, prac plastycznych i graficznych oraz prezentacji multimedialnych przygotowanych przez młodzież.

Odrobina wiedzy

Krokiem milowym w postrzeganiu przez młodzież Biblioteki w Ursusie jako nowoczesnej i atrakcyjnej placówki edukacyjnej był Europejski Festiwal Nauki w 2006 r., kiedy zawitali do Biblioteki naukowej z Muzeum Historii Naturalnej z Luksemburga z Octopus Car i mechanicznym psem firmy Sony. Zajęcia trwające przez dwa dni przyciągnęły tłumy dzieci z rodzicami. Zarówno

budowanie pojazdu, który wykorzystuje do poruszania siłę odrzutu w ten sam sposób jak ośmiornica (octopus) i super elektroniczny pies firmy Sony, który reagował na głos człowieka (umiał kopać na jego polecenie piłkę) zmieniły obraz biblioteki w oczach wielu dzieci i dorosłych. Dzięki tej imprezie znacznie poszerzył się krąg młodych czytelników odbierających bibliotekę jako atrakcyjne miejsce, w którym mogą spędzić ciekawie czas, oraz nauczycieli zainteresowanych współpracą z biblioteką jako miejscem do prowadzenia zajęć. To wydarzenie stało się inspiracją do organizowania raz w miesiącu w Czytelni warsztatów i wykładów dla młodzieży prowadzonych przez naukowców z warszawskich wyższych uczelni poświęconych najciekawszym osiągnięciom nauki i kultury. Tematyka ich jest różnorodna – od *Tajemnic Troi* i *pięknej Heleny* po *Wielki zderzaczą cząstek*.

Internet – nawigator zagubionych

Przed zainstalowaniem Internetu i komputerów biblioteka była instytucją, którą odwiedzały jedynie „dzieci szkoły” – tzn. dzieci, dla których szkoła jest miejscem, w którym się realizują najpełniej. Kiedy w 2003 r. w Czytelni uruchomiliśmy 9 stanowisk z komputerami i bezpłatnym dostępem do Internetu, gramy elektronicznymi, ze skanerami, słuchawkami, kolorową drukarką, bindownicą, kopiarkami, itp., a także z piękną biblioteczną kartą

elektroniczną, do Biblioteki przyszedli także ci, którzy nigdy nie byli „dziećmi szkoły” i nie przekroczyliby progu „tamtej biblioteki”. Co więcej, po pewnym czasie przyprowadzili ze sobą kolegów i rodzeństwo. Początkowo przeszkadzali innym użytkownikom, kilka razy zniszczyli słuchawki, potrafili być też krnąbrni i czasami trzeba było ich wyprosić z Czytelni. Niemniej nigdy nie posunęli się do granic, które moglibyśmy nazwać wybrykami czy chuligaństwem. Zdumiało nas to, że zaczęli przychodzić do Czytelni na wagary. Biblioteka – mekka kujonów stała się przytuliskiem dla wagarowiczów. Wiedząc, że niektórzy z nich mają bardzo poważne kłopoty wychowawcze i rodzinne uważaliśmy, że lepiej żeby byli u nas w Bibliotece niż na ulicy – nawet jeżeli są to wagary. Przełom nastąpił, gdy w końcu trafili na zajęcia *Zimy w mieście*, które były połączeniem zajęć komputerowych z parateatralnymi zajęciami pełnymi czarów i magii. Przychodzili prawie codziennie i brali całkiem aktywny udział w zajęciach, a na koniec wykonali własnoręcznie kilka prac plastycznych i ... zostali z nami. Teraz rosną i dorosają i mamy nadzieję, że w dalszym ciągu będą przychodzili do Biblioteki, i że Biblioteka „pomoże im zrozumieć świat” – ich i nasz.

W 2009 r. Biblioteka Publiczna im. Władysława Jana Grabskiego Dzielnicy Ursus m.st. Warszawy otrzymała wyróżnienie Sezonu Wydawniczo-Księgarskiego 2008/2009 IKAR 2009 „za różnorodność działań kierowanych do czytelników w różnym wieku, podejmowanie inicjatyw o zasięgu międzynarodowym bez szkody dla działalności na rzecz społeczności lokalnej oraz za wysoki stopień zaangażowania w realizację projektów unijnych”.

Piotr Jankowski
Dyrektor Biblioteki Publicznej
Dzielnicy Ursus m.st. Warszawy

KSIĄŻNICA POMORSKA W SZCZECINIE – OŚRODKIEM AKTYWIZACJI KULTURALNEJ OSÓB Z DYSFUNKCJĄ WZROKU

Książnica Pomorska w Szczecinie, mieście liczącym ponad 400.000 mieszkańców, pełni funkcję biblioteki wojewódzkiej sprawując opiekę merytoryczną nad siecią 180 bibliotek samorządowych województwa zachodniopomorskiego. Od 2009 r. Książnica tworzy Zachodniopomorski System Informacji Naukowej i Regionalnej, w którego skład wchodzi „Pomerania” – zachodniopomorska biblioteka cyfrowa oraz rozproszony centralny katalog bibliotek Szczecina i regionu. Zbiory Książnicy liczą ponad 1,5 mln jednostek, w tym wiele unikatowych zbiorów specjalnych oraz rzadkie księgozbiory specjalistyczne, takie

jak kolekcja dalekowschodnia, kolekcja harbińska, zbiory prof. Henryka Markiewicza i inne. Rocznie odwiedza Bibliotekę ponad 300.000 osób.

Chociaż Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica w Szczecinie od wielu lat prowadzi szeroką działalność na rzecz środowiska ludzi niewidomych, a także dla emerytów i rencistów, przełom nastąpił w 2005 r., kiedy rozszerzono działalność Oddziału Książki Mówionej i utworzono *Centrum Aktywności Kulturalnej Osób Niesprawnych Wzrokowo (CAKONW)*. Siedzibą Centrum jest Czytelnia i Wypożyczalnia Książki Mówionej, a jego działalnością steruje Rada Programowa powołana przez dyrektora Książnicy Pomorskiej, w której skład wchodzi przedstawiciele Polskiego Związku Niewidomych Okręgu Zachodniopomorskiego, Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów oraz pracowników Książnicy Pomorskiej.

Centrum skupia ludzi z dysfunkcją wzroku. Jego celem jest przede wszystkim zaspokajanie potrzeb kulturalnych tego środowiska, rozwijanie ich talentów twórczych, prezentacja dokonań artystycznych osób niewidomych i słabowidzących, a także, co równie istotne, integracja środowiskowa. Placówka obejmuje swym działaniem osoby nie tylko z terenu Szczecina, ale z całego Pomorza Zachodniego. Centrum organizuje wiele atrakcyjnych wykładów, prelekcji, spotkań z ciekawymi ludźmi, promuje twórczość osób niesprawnych wzrokowo (dorosłych i dzieci) organizuje wystawy, przeglądy twórczości artystycznej, spotkania autorskie i muzyczne.

Imprezą, która zyskała duże uznanie był *Jarmark cudów. Co komu w duszy gra* – czyli przegląd różnorodnej twórczości artystycznej osób z dysfunkcją wzroku z województwa zachodniopomorskiego.

W cyklu geograficznym organizowane są spotkania dotyczące historii naszego regionu oraz turystyki bliskiej i dalekiej. Prelekcje w połączeniu z interesującym pokazem multimedialnym dały możliwość poszerzania wiedzy o świecie, odbycia wirtualnych wycieczek. Spotkania z cyklu „Miłość w literaturze”, połączone z pokazami multimedial-

nymi, przybliżają pisarzy i ich twórczość poprzez pryzmat życia prywatnego.

W ramach działalności edukacyjnej corocznie, od początku istnienia Centrum organizowane są warsztaty literackie i plastyczne. Warsztaty plastyczne prowadzi Romana Kaczmarek-Kosińska, znana w środowisku niedowidząca malarka. Jej prace ilustrują wiele tomików poezji. Celem warsztatów literackich jest wymiana doświadczeń, rozszerzanie wiedzy na temat tajników warsztatu literackiego, a także doskonalenie umiejętności recytatorskich. W 2006 r. oferta edukacyjna Centrum wzbogaciła się o zajęcia teatralno-literackie. Teatralnej interpretacji tekstów literackich, gestu i ruchu scenicznego uczyła Maria Jamińska, aktorka szczecińskiego Teatru Lalek „Pleciuga”, a kierowany przez nią zespół doczekał się wyróżnień podczas krajowych przeglądów recytatorskich środowiska osób z dysfunkcją wzroku.

Te i inne spotkania pełnią bardzo ważną funkcję rehabilitacyjną osób niesprawnych wzrokowo, a ponadto sprawiają uczestnikom dużo przyjemności, dają poczucie zadowolenia, pewności siebie, zaspokajają potrzebę samorealizacji. Ważnym elementem działań podejmowanych przez Centrum jest współpraca z dziećmi i młodzieżą szkolną. Jej celem jest obudzenie wrażliwości młodego pokolenia na problemy ludzi niewidomych. Do współpracy przy organizacji imprez udało nam się pozyskać wychowanków z Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii nr 2 w Szczecinie. Dziewczęta i chłopcy, zachęceni w dużej mierze przez swoje wychowawczynie, z zapałem przygotowują własne wypieki, podejmują się recytacji utworów poetyckich. Spotkania tej młodzieży z ludźmi niesprawnymi wzrokowo mają ogromną wartość wychowawczą. Na każdą imprezę z udziałem niewidomych dzieci staramy się zapraszać ich sprawnych wzrokowo rówieśników z wielu szczecińskich szkół, aby mogli się przekonać, iż dzieci niewidome są tak samo zdolne i twórcze jak oni sami. Dobrą lekcją były dla nich monodramy pt. *Pożegnanie z łękiem* i *Niebieski komplecik* w wykonaniu niewidomej artystki Urszuli Lauferskiej z Poznania, które wywarły na młodych widzach duże wrażenie.

Tradycją Książnicy Pomorskiej stały się organizowane corocznie przez Centrum uroczyste spotkania z okazji Świąt Bożego Narodzenia i Wielkiej Nocy. Każdego roku uczestniczą w nich zaprzyjaźnieni z Książnicą Pomorską członkowie Klubu Twórców i Animatorów Kultury PZN, twórcy z Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów oraz pisarze amatorzy, członkowie Stowarzyszenia Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Atmosfera uroczystości jest niezwykle magiczna, więc z roku na rok powiększa się grono ich stałych uczestników.

Tak różnorodną działalność kulturalno-oświatową umożliwiającą nam środki finansowe, które od czterech lat Książnica Pomorska otrzymuje z Mi-

nisterstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego na realizację programów operacyjnych: *Edukacja kulturalna i upowszechnianie kultury* (w 2005 r.) oraz *Promocja czytelnictwa. Priorytet II. Rozwój sektora książki i promocja czytelnictwa* (w latach 2006-2008). Centrum pozyskuje do współpracy coraz to więcej sympatyków. Od początku swej działalności ściśle współpracuje z Polskim Związkiem Niewidomych w Szczecinie i z Polskim Związkiem Emerytów, Rencistów i Inwalidów, a ostatnio nawiązano współpracę z Sekcją Literacką Stowarzyszenia Uniwersytetu Trzeciego Wieku oraz z Sekcją Emerytów i Rencistów Związku Nauczycielstwa Polskiego. Oferta programowa Centrum spotkała się z wielkim uznaniem i zainteresowaniem środowiska, do którego była skierowana. W ciągu roku korzysta z niej ponad 1000 osób.

Należy też wspomnieć o uruchomieniu w Książnicy Pomorskiej „Słonecznej Pracowni”. Jest to stanowisko czytelnicze dla dzieci niewidomych i niedowidzących, utworzone dzięki współpracy Książnicy Pomorskiej ze Stowarzyszeniem Lions Club Magnolia, które zakupiło i przekazało niezbędne wyposażenie. Osoby niewidome i słabowidzące mogą korzystać ze specjalistycznego sprzętu komputerowego z dostępem do Internetu, zainstalowanym skanerem, linijką i drukarką brajlowską oraz programem udźwiękowiającym *Supernova*.

Janina Mazurkiewicz-Frontczak
pracownik Oddziału Książki Mówionej
i Mikroform Książnicy Pomorskiej w Szczecinie

W NUMERZE:

- *Reorganizacja sieci miejskich bibliotek publicznych we Wrocławiu* (Jolanta Słowik)
- *Pogranicze kultur – promocja czytelnictwa i regionu w Bibliotece Miejskiej w Cieszynie* (Izabela Kula)
- *„Pomagamy zrozumieć świat” – program w Bibliotece Publicznej Dzielnicy Ursus m.st. Warszawy* (Piotr Jankowski)
- *Książnica Pomorska w Szczecinie – ośrodkiem aktywizacji funkcjonalnej osób z dysfunkcją wzroku* (Janina Mazurkiewicz-Frontczak)

KOMITET REDAKCYJNY: Joanna Pasztaleniec-Jarzyńska, Jan Wołosz, Małgorzata Jezierska, Jadwiga Chruścińska

REDAKCJA: Joanna Pasztaleniec-Jarzyńska

PROJEKT I SKŁAD: Tomasz Kasperczyk

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

Zrealizowano ze środków programu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Literatura i czytelnictwo”

